

האם רבנים יכולים לטעות?

ויקרא י' טז-כ:

וְאֵת שְׁעֵיר הַחֲטָאתָ דָּרַשׁ דָּרַשׁ מִשָּׁה וְהִנֵּה שָׂרָף וַיִּקְצָף עַל אֱלֻעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנּוֹתָרִים לְאֹמֶר: מִדּוּעַ לֹא אָכַלְתֶּם אֶת הַחֲטָאתָ בְּמִקּוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא וְאַתֶּה נָתַן לָכֶם לְשֹׂאת אֶת עֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְדֹד: הֵן לֹא הוֹבֵא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אָכּוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי: וַיְדַבֵּר אֶהֱרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֲטָאתֶם וְאֶת עֲלֹתֶם לִפְנֵי יְדֹד וַתִּקְרָאנָה אֹתִי כְּאִלּוּ וְאָכַלְתִּי חֲטָאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינַי יְדֹד: וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו:

רש"י: הייטב בעיני ה' - אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות. וייטב בעיניו - הודה ולא בוש לומר לא שמעתי:

ויקרא ד' יג-יד: ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ידוך אשר לא תעשינה ואשמו: ונדעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אותו לפני אהל מועד:

רש"י: עדת ישראל - אלו סנהדרין: ונעלם דבר - טעו להורות באחת מכל כריתות שבתורה שהוא מותר: הקהל ועשו - שעשו צבור על פיהם:

רמב"ם מלכים יא,ג: ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו אין הדבר כך שהרי רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה היה והוא היה נושא כליו של בן כוזיבא המלך והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח עד שנהרג בעונות כיון שנהרג נודע להם שאינו.

רמב"ם, הקדמה לפירוש המשנה:

ואמנם קימו שיטת איש, ואחר כך חזרתו מאותה השיטה, כגון אמרו: "בית שמאי אומרים כך, ובית הלל אומרים כך, וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי" - הרי זה ללמדך בקשת האמת ובחירת הצדק. לפי שאלו האנשים הגדולים, המעולים, החסידים, רבי החוכמה, שלמי השכל, כאשר ראו דברי מי שחלק עליהם יותר טובים מדבריהם ויותר עמוקי העיון - הודו, וחזרו לשיטתו. כל שכן וקל וחומר לשאר בני אדם, שאם יראה שהאמת עם יריבו - ייכנע ואל יתעקש. וזה הוא מאמר ה' "צדק צדק תרדוף". ועל זה יאמרו החכמים "הוי מודה על האמת". כלומר, שאתה אף על פי שתוכל לחלץ עצמך בטענות ויכוחיות, אם תדע כי דברי זולתך אשר טענתך עליהם נראית צודקת בגלל חולשתו או בגלל יכולתך להטעות, הם האמת - חזור לדבריו והריב נטוש".

איגרות הרמב"ם, עמ' שה, שצד, תקג. מהד' הר' שילת

אין אני טוען שהגעתי אל שלמותי האחרונה בתחילה, ולא שאני לא טעיתי מעולם, אדרבה: כל מה שנתבאר לי חילופו חזרתי ממנו תמיד מחיבורי ומטבעי (=תכונותי)... ואולי אסרנו דבר מותר או התרנו דבר אסור ולא ידענו ואין בזה חסרון שלמות, ו(אפילו) בית דין הגדול יטעו בהוראה... ושגיאות מי יבין, והשכחה מצויה בכל, וכל שכן בזקנים, ומפני כל אלו הסיבות ראוי לחפש בדבריי ולבדוק אחריי, ואל יאמר הקורא בחיבורי: כי מה האדם שיבוא אחרי המלך, אלא הרי הרשיתי, ויאמר המלך יבוא. וטובה גדולה עשיתם עמי אתם החברים וכל מי שימצא דבר ויודיעני - טובה יגמלני, עד אשר לא יאמר שם חס ושלום מכשול

הרב יששכר טייכטל הי"ד, אם הבנים שמחה, הקדמה:

ואודה על האמת ואזכיר את חטאי, שגם בעיני היה לנמאס המפעל הזה של בנין הארץ, מחמת ששמעתי כן מהרבה חרדים, ונשרש בליבי כך, ולא התעניינתי בזה כלל כי טרוד הייתי בגירסא... ורק אחרי שלקיננו בגלות זו עיינתי בהלכה זו, והאיר ד' עיני שטעות הייתה בידי וביד אשר התנגדו לזה, ואני מודה ואומר: דברים שאמרתי לכם טעות היו בידי. וב"ה איני חת משום אדם לומר בפומבי דברי האמת שבליבי.

רמב"ן דברים יז,א:

"לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" - אפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין, לשון רש"י, וענינו אפילו תחשוב בלבך שהם טועים, והדבר פשוט בעיניך כאשר אתה יודע בין ימין לשמאלך, תעשה כמצוותם, ואל תאמר איך אוכל החלב הגמור הזה או אהרוג האיש הנקי הזה, אבל תאמר כך צוה אותי האדון המצוה על המצות שאעשה בכל מצותיו ככל אשר יורוני העומדים לפניו במקום אשר יבחר ועל משמעות דעתם נתן לי התורה אפילו יטעו, וזה כענין רבי יהושע עם ר"ג ביום הכיפורים שחל להיות בחשבונו (ר"ה כה).

והצורך במצווה הזאת גדול מאד, כי התורה נתנה לנו בכתב, וידוע הוא שלא ישתוו הדעות בכל הדברים הנולדים, והנה ירבו המחלוקות ותעשה התורה כמה תורות, וחתך לנו הכתוב הדין, שנשמע לבית דין הגדול העומד לפני השם במקום אשר יבחר בכל מה שיאמרו לנו בפירוש התורה, בין שקבלו פירושו עד מפי עד ומשה מפי הגבורה, או שיאמרו כן לפי משמעות המקרא או כוונתה, כי על הדעת שלהם הוא נותן לנו התורה, אפילו יהיה בעיניך כמחליף הימין בשמאל, וכל שכן שיש לך לחשוב שהם אומרים על ימין שהוא ימין, כי רוח השם על משרתי מקדשו ולא יעזוב את חסידי, לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול ולשון ספרי (שופטים קנד) אפילו מראין בעיניך על הימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין שמע להם.